

## **НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ПРЕДМЕТ: ИСТОРИЈА; СМЈЕР: ОПШТИ; РАЗРЕД: ЧЕТВРТИ**

СЕДМИЧНИ БРОЈ ЧАСОВА: 2

ГОДИШЊИ БРОЈ ЧАСОВА: 64

У домену образовања, историја својим садржајима омогућава ученицима да се упознају са значајнијим друштвеним процесима и догађајима који су утицали на развој цивилизације, чиме непосредно доприноси развоју њихове опште културе. Усвајање основних знања о прошлости људског друштва омогућава разумијевање савремених догађаја, појава, процеса и идеја.

У васпитном процесу, историја има примаран значај у формирању националног идентитета. Осим тога, историја доприноси и разбијању одређених предрасуда према појединим народима, расама и вјерским заједницама, што је предуслов за конституисање друштва заснованог на демократским принципима.

### **ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА:**

- Проширивање и продубљивање знања о значајним историјским догађајима, појавама, процесима, идејама, вјеровањима и личностима савременог доба;
- Развијање схватања историјског времена и простора;
- Развијање способности коришћења историјске литературе, историјских карата, илустрација, графикона и табела, историјских података из енциклопедија, као и материјала са интернета;
- Продубљивање основних знања о историји као науци и наставном предмету;
- Развијање способности употребе термина друштвених и хуманистичких наука;
- Упознавање ученика са разним врстама историјских извора;
- Развијање способности коришћења и критичког процјењивања историјских извора;
- Развијање свијести о припадности властитом националном и културном идентитету и традицији;
- Утицање на формирање личности ослобођене од нетрпељивости, ксенофобије, предрасуда и шовинистичких идеала; његовање демократских облика понашања, вјерске и националне толеранције;
- Развијање интересовања за изучавање прошлости и очување културног наслеђа;
- Развијање способности усменог, писменог и илустративног изражавања историјских садржаја;
- Развијање свијести о међусобној условљености завичајне, националне, регионалне и опште историје;
- Развијање свијести о повезаности појава из прошлости са појавама у садашњости;
- Развијање критичког и стваралачког мишљења;
- Развијање способности мултиперспективног сагледавања историјских догађаја, идеја, појава и процеса;
- Оспособљавање ученика за процес перманентног образовања и усавршавања;
- Оспособљавање за примјену стечених знања, вјештина и навика у свакодневном животу;
- Афирмисање аргументованог дијалога;

- Оспособљавање ученика за повезивање градива из различитих наставних предмета.

## **ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ/ИСХОДИ, САДРЖАЈИ И КОРЕЛАТИВИ ПРОГРАМА:**

**Оперативни циљеви/исходи** произилазе из општих и посебних циљева програма. Они показују шта ученик треба да научи, сазна, постигне, може да уради. Оперативни циљеви обједињују садржајне (појмови, принципи, законитости) и процесне циљеве (разне когнитивне и комуникацијске способности и компетенције).

**Колона садржаји програма/појмови** представља отворен избор за остварење предвиђених циљева и исхода. У складу са могућностима и захтјевима ученика, наставник је слободан да колону допуни или скрати у обиму који неће угрожавати остварење циљева и исхода.

**Колона корелације са другим наставним предметима** представља смјернице за остваривање функционалне сарадње кроз обраду наставних садржаја који су својим логичким везама и преплитањем погодни за интегрисање ученичких знања, вјештина и навика.

### **САДРЖАЈИ ПРОГРАМА:**

<b>Исходи учења</b>	<b>Садржаји програма/Појмови</b>	<b>Корелација са другим наставним предметима</b>
<b>Тема 1: Европа и свијет уочи и у току Првог свјетског рата (6)</b>		
<b>Ученик може да:</b> - објасни интересе који су повезивали државе унутар Тројног савеза и Антанте; - наброји политичке кризе које су претходиле Првом свјетском рату; - идентификује Балкан као највеће кризно жариште у међународним односима на почетку XX вијека; - разликује повод од узрока Првог свјетског рата; - издвоји, на основу уџбеника, преломне догађаје Првог свјетског рата; - оцијени улогу САД у рату; - објасни најважније појаве у друштвима укљученим у рат (несташнице хране и других потреба, замор од рата, штрајкови, измијењен положај жене); - опише свакодневни живот на фронту и у позадини; - разликује грађанске и социјалистичке револуције на	- Како и зашто је започео Први свјетски рат? - Збивања на ратним фронтима од 1915. до 1918. године - Друштвене прилике у рату. Револуције у Русији  <b>ПОЈМОВИ:</b> међународне политичке кризе (Прва мароканска, Анексиона, Друга мароканска и криза изазвана балканским ратовима); Сарајевски атентат; Гаврило Принцип; Велики рат; ратни фронтови (Западни, Источни, Балкански, Солунски, Италијански); рововски рат; велике битке (Марна, Верден, Сом, Литланд); развој наоружања и војне опреме; Лондонски уговор; улазак САД у рат; Вудро Вилсон; „Четрнаест тачака“; Фебруарска револуција; Николај II Романов;	<b>Српски језик:</b> - Европска књижевност у првим деценијама XX вијека - Савремена књижевност  <b>Психологија:</b> - Конформизам и социјални ставови  <b>Филозофија:</b> - Филозофија новог доба (Марксова филозофска мисао)  <b>Географија:</b> - Основне економско-географске одлике свјетске привреде - Политичко-географске, демографске и економско-географске одлике појединих дијелова свијета

<p>примјеру руских револуција 1917. године;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- критички процијени резултате Октобарске револуције;</li> <li>- резимира збивања која су значила слом Централних сила;</li> <li>- наведе најважније посљедице рата.</li> </ul>	<p>Октобарска револуција; бољшевици; сепаратни мир; диктатура пролетеријата; Владимир Лењин; ратна привреда; ратна пропаганда; дезертирање; шпанска грозница</p>	
<p><b>Тема 2: Срби и Јужни Словени у Првом свјетском рату (1914-1918) (8)</b></p>		
<p><b>Ученик може да:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- објасни мотиве аустроугарске ратне политике према Србији и српском националном покрету;</li> <li>- опише почетак рата;</li> <li>- именује најзначајније српске војсковође;</li> <li>- издвоји, на основу уџбеника, главне догађаје (ратне операције, дешавања у позадини, односи са савезницима) у рату Србије и Црне Горе против Централних сила;</li> <li>- повеже ток ратних операција на Балканском и Солунском фронту са операцијама на европским фронтовима;</li> <li>- изабере примјере који осликавају положај становништва у окупираној Србији и Црној Гори;</li> <li>- опише облике терора аустроугарских власти против својих поданика Срба;</li> <li>- наведе циљеве политике терора Аустроугарске према својим поданицима Србима;</li> <li>- дефинише југословенску идеју;</li> <li>- анализира процес стварања југословенске државе у рату;</li> <li>- критички процијени улогу Србије у стварању југословенске државе;</li> <li>- покаже на карти земље које су ушле у састав југословенске краљевине;</li> <li>- анализира, користећи се подацима из уџбеника, размјере страдања Срба у односу на друге народе;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Србија и Црна Гора од славних побједа до војног слома (1914-1916)</li> <li>- Повлачење, наставак ратовања и коначна побједа (1916-1918)</li> <li>- У окупираној Србији (1915-1918)</li> <li>- Политика терора Аустроугарске против својих поданика Срба</li> <li>- Стварање југословенске краљевине</li> </ul> <p>ПОЈМОВИ: ултиматум; напад Аустроугарске на Србију; Церска битка; Степа Степановић; Радомир Путник; Арчибалд Рајс; Колубарска битка; Живојин Мишић; Оскар Поћорек; епидемија тифуса; Надежда Петровић; Аугуст фон Макензен; одбрана Београда; Драгутин Гавриловић; Мојковачка битка; Јанко Вукотић; Албанска голгота; Крф; Кајмакчакан; бугаризација; Топлички устанак; пробој Солунског фронта; Петар Бојовић; терор; шуцкори; велеиздајнички процеси; интернација; логори (Добој, Арад); зелени кадар; добровољци у српској војсци; југословенска идеја; декларације (Нишка, Мајска, Крфска, Женевска); Југословенски одбор; присаједињење Војводине и Црне Горе Србији; народна вијећа; Држава, Словенаца, Хрвата и Срба; проглашење</p>	<p>Српски језик:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Милутин Бојић, <i>Плава гробница</i></li> <li>- Савремена књижевност (Данко Поповић, <i>Књига о Милутину</i>)</li> </ul> <p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Увод у националну географију (геополитички аспекти југославенске државности и српски етнички простор у периоду 1918 – 1991. године: Српска географска школа - Јован Цвијић, Јефто Дедијер, Миленко Филиповић; развој југословенске идеје; уједињење јужнословенских народа; настанак Краљевине СХС, Краљевина Југославија)</li> <li>- Општа географска обиљежја југоисточне Европе;</li> <li>- Географске одлике БиХ и РС;</li> <li>- државе Европе</li> </ul>

<p>- прикупи податке о најважнијим догађајима, појавама и личностима завичајне историје Првог свјетског рата.</p>	<p>Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца; Никола Пашић; регент Александар Карађорђевић</p>	
<p><b>Тема 3: Свијет између свјетских ратова (1918-1939) (7)</b></p>		
<p><b>Ученик може да:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- анализира версајски систем међународних односа;</li> <li>- оцијени улогу и резултате Друштва народа;</li> <li>- наведе најзначајније ствараоце у областима науке, технике и културе и њихова достигнућа;</li> <li>- истакне промјене у свакодневном животу узроковане научним, техничким и културним прогресом;</li> <li>- упореди по сличностима и разликама либералну демократију, комунизам, фашизам и нацизам;</li> <li>- објасни узроке и посљедице Велике економске кризе;</li> <li>- издвоји на основу узбеника, етапе Хитлерове политике рушења версајског поретка;</li> <li>- именује државнике свјетског значаја;</li> <li>- наброји агресије Јапана, Италије и Њемачке прије почетка Другог свјетског рата.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Версајски поредак.</li> <li>- Привредне, друштвене и културне прилике</li> <li>- Државе парламентарне демократије. Совјетска Русија</li> <li>- Фашизам и нацизам</li> <li>- Пут у Други свјетски рат</li> </ul> <p>ПОЈМОВИ: Версајска мировна конференција; мировни уговори; Друштво народа; инфлација, протекционизам; Велика економска криза; хиперпродукција; берза; државни капитал; Франклин Рузвелт; пеницилин; синтетички материјали; изуми радија и телевизије; Алберт Ајнштајн; Ернест Хемингвеј; надреализам; апстрактна умјетност; Пабло Пикасо; цез; Сергеј Ејзенштајн; Холивуд; Чарли Чаплин; Џеси Овенс; либерализам; либерална демократија; грађански рат у Русији; СССР; Јосиф Стаљин; стаљинизам; планска привреда; колективизација; гулаг; „чистке“; Коминтерна; фашизам; диктатура; Бенито Мусолини; нацизам; расизам; антисемитизам; Адолф Хитлер; милитаризам; сукоби на Далеком истоку; италијанско освајање Етиопије; грађански рат у Шпанији; Аншлус; Минхенски споразум; Пакт Рибентроп-Молотов</p>	<p>Српски језик:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Европска књижевност у првим деценијама XX вијека. Манифести футуризма, експресионизма и надреализма.</li> <li>- Михаил Шолохов, <i>Тихи Дон</i>; Ернест Хемингвеј, <i>Старац и море</i>; Рабиндранат Тагоре, <i>Градинар</i>; Џорџ Орвел, <i>1984</i>; Федерико Гарсија Лорка, <i>Романса мјесечарка</i>; Михаил Булгаков, <i>Мајстор и Маргарита</i>; Херман Хесе, <i>Степски вук</i></li> </ul> <p>Социологија:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Структура и организација друштва</li> <li>- Култура и друштво</li> <li>- Промјене и развој друштва</li> </ul> <p>Филозофија:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Филозофија новог доба (марксова филозофска мисао)</li> <li>- Савремена филозофија</li> </ul> <p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Становништво и насеља</li> <li>- Основне економско-географске одлике свјетске привреде</li> <li>- Политичко-географске, демографске и економско-географске одлике појединих дијелова свијета</li> </ul> <p>Музичка култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Умјетничка музика XX вијека</li> <li>- Путеви развоја блуза, цеза и популарне забавне музике код нас и у свијету</li> </ul> <p>Ликовна култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Модерна умјетност (фовизам, експресионизам,</li> </ul>

		<p>кубизам, футуризам, беспредметна умјетност, дадаизам и надреализам, модерна архитектура, модерна скулптура)</p> <p>Демократија и људска права: - Темелји уставне демократије - Заштита људских права</p>
<p><b>Тема 4: Југословенска краљевина од 1918. до 1941. године (8)</b></p>		
<p><b>Ученик може да:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- анализира социјалну, вјерску и националну структуру становништва на основу резултата пописа становништва 1921. и 1931. године;</li> <li>- разликује централистичку и федералистичку концепцију уређења државе;</li> <li>- опише политичке прилике у којима је донијет Видовдански устав;</li> <li>- упореди по сличностима и разликама најважније политичке странке;</li> <li>- наведе узроке и посљедице Шестојануарске диктатуре;</li> <li>- наброји унутрашње непријатеље Југославије који су радили на њеном рушењу;</li> <li>- објасни међународни положај југословенске краљевине;</li> <li>- критички процијени историјску улогу краља Александра Карађорђевића;</li> <li>- анализира узроке и посљедице Споразума Цветковић–Мачек;</li> <li>- упореди по сличностима и разликама аграрно (традиционално) и индустријско (модерно) друштво;</li> <li>- именује најважније личности политичког, културног, научног и вјерског живота;</li> <li>- прикупи информације о наслеђу прве Југославије у завичају.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Прве године југословенске краљевине (1918-1921)</li> <li>- Године ограниченог парламентаризма (1921-1929)</li> <li>- Лични режим краља Александра Карађорђевића (1929-1934)</li> <li>- Вријеме превирања (1934-1939). Преуређење државе у сјени новог свјетског рата (1939-1941)</li> <li>- Друштво, привреда и култура југословенске краљевине</li> </ul> <p>ПОЈМОВИ: краљ Александар Карађорђевић; аграрна реформа; опште право гласа; уједињење Српске православне цркве; Обзнана; Видовдански устав; централизам; унитаризам; федерализам; корупција; криза парламентаризма; „хрватско питање“; Стјепан Радић; Шестојануарска диктатура; интегрално југословенство; Октроисани или Септембарски устав; подјела на бановине; Мала Антанта; Балкански пакт; Марсејски атентат; усташки покрет; Намјесништво (1934-1941) ; кнез Павле Карађорђевић; Католичка акција; конкордат; Милан Стојадиновић; споразум Цветковић–Мачек; Бановина Хрватска; Српски културни клуб; Бранислав Нушић; Мирослав Крлежа; Никола Тесла; Михајло Пупин; Милутин Миланковић; Слободан Јовановић; Николај</p>	<p>Српски језик: -Милутин Миланковић, <i>Кроз васиону и векове</i> - Манифести футуризма, експресионизма и надреализма. Књижевни покрети и струје у јужнословенским књижевностима између два рата (експресионизам, надреализам, социјална литература). - Избор из међуратне прозе: Мирослав Крлежа, Милош Црњански, Иво Андрић, Исидора Секулић, Исак Самоковлија и др. - Избор из међуратне поезије: Десанка Максимовић, Душан Васиљев (<i>Човек пева после рата</i>), Момчило Настасијевић, Тин Ујевић, Растко Петровић, Милан Дединац, Раде Драинац, Светислав Винавер и др.</p> <p>Социологија: - Структура и организација друштва - Култура и друштво - Промјене и развој друштва</p> <p>Психологија: - Конформизам и социјални ставови</p> <p>Географија: - Увод у националну географију</p> <p>Музичка култура: - Музичко стваралаштво у БиХ и Србији у XX вијеку</p>

	(Велимировић); Сава Шумановић; Иван Мештровић	
<b>Тема 5: Други свјетски рат (1939-1945) (6)</b>		
<p><b>Ученик може да:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- подржи аргументима тезу о одговорности Њемачке за рат;</li> <li>- наведе зараћене стране (савезе) и најважније државе тих страна;</li> <li>- дефинише кључне појмове (геноцид, холокауст, тотални рат, муњевити рат, квислинг и фолксдојчер);</li> <li>- наведе, на основу смјерница у уџбенику, карактеристике свакодневног живота у окупираној Европи;</li> <li>- издвоји, на основу уџбеника, главне фазе рата;</li> <li>- опише најважније битке рата;</li> <li>- покаже на карти најважнија ратишта, ратне операције и логоре смрти;</li> <li>- упореди величину ратног напора (број и ударну моћ војске, број жртава и процјену ратне штете) СССР-а са ратним напором других савезничких сила;</li> <li>- именује најважније државнике и војсковође;</li> <li>- наведе најважније одлуке савезничких конференција (Москва, Техеран, Јалта, Потсдам);</li> <li>- идентификује карактер и посљедице рата;</li> <li>- објасни узроке и посљедице холокауста;</li> <li>- наброји најзначајније логоре у Европи;</li> <li>- упореди по сличностима и разликама два свјетска рата.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Доминација сила Тројног пакта (од септембра 1939. до јуна 1941). „Нови поредак“ у окупираној Европи</li> <li>- Преломно раздобље рата (од јуна 1941. до септембра 1943.)</li> <li>- Побједа Антифашистичке коалиције (од септембра 1943. до септембра 1945.)</li> <li>- Карактер, посебности и посљедице Другог свјетског рата</li> </ul> <p>ПОЈМОВИ: напад Њемачке на Пољску; совјетска територијална освајања; њемачка освајања у прољеће 1940; Винстон Черчил; битка за Британију; Тројни пакт; балканско ратиште 1941; план „Барбароса“; Антифашистичка коалиција; Источни фронт; опсада Лењинграда; битка за Москву; Георгиј Жуков; Перл Харбур; битка код Мидвеја; битка за Стаљинград; Ервин Ромел; битка код Ел Аламеина; Бернард Монтгомери; битка код Курска; капитулација Италије; искрцавање у Нормандији; Двајт Ајзенхауер; Дан побједе; атомска бомба; капитулација Јапана; савезничке конференције; бомбардовања градова; покрети отпора; „коначно рјешење“; логори смрти (Аушвиц, Дахау, Бухенвалд, Треблинка, Маутхаузен)</p>	<p>Српски језик:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Ратна књижевност</li> </ul> <p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Политичко-географске, демографске и економско-географске одлике појединих дијелова свијета;</li> <li>- државе Европе;</li> <li>- државе Азије, Африке, Америке, Аустралије и Океаније</li> </ul>
<b>Тема 6: Југославија у Другом свјетском рату (1941-1945) (8)</b>		
<p><b>Ученик може да:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- подржи аргументима тезе за и против војног пуча од 27. марта 1941;</li> <li>- објасни узроке и посљедице</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Слом у Априлском рату и његове посљедице</li> <li>- Независна Држава Хрватска и њена политика геноцида над Србима, Јеврејима и</li> </ul>	<p>Српски језик:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Ратна књижевност (Иван Горан Ковачић, Јама)</li> </ul> <p>Географија:</p>

<p>слома Југославије у Априлском рату;  - анализира узроке формирања НДХ;  - објасни узроке и посљедице геноцида над Србима у НДХ (1941-1945);  - опише холокауст и геноцид над Ромима у НДХ;  - наброји најзначајније логоре и стратишта у НДХ;  - упореди по сличностима и разликама циљеве и стратегије борбе партизанског и четничког покрета;  - покаже на карти мјеста и просторе најважнијих ратних збивања;  - именује најистакнутије личности у рату на простору окупиране Југославије;  - анализира допринос Југославије побједи Антифашистичке коалиције;  - критички процијени политику великих сила према Југославији;  - опише завршне борбе за ослобођење Југославије;  - изабере примјере окупаторског и квислиншког терора у Југославији (изван НДХ);  - именује најистакнутије ставараоце на пољу умјетности;  - прикупи податке о ратним збивањима и свакодневном животу у завичају током рата.</p>	<p>Ромима (1941-1945)  - Антифашистички покрети отпора и рат у Југославији од 1941. до 1943. године  - Рат у Југославији од 1943. до 1945. године  - Свакодневни живот у рату. Карактер и посљедице рата у Југославији</p> <p>ПОЈМОВИ: приступање Југославије Тројном пакту; војни пуч; Петар II Карађорђевић; Априлски рат; избјегличка влада; подјела окупиране Југославије; Независна Држава Хрватска; Анте Павелић; Анте Старчевић; Алојзије Степинац; геноцид над Србима, Јеврејима и Ромима у НДХ; логори смрти (Даница, Јадовно, Јасеновац, Јастребарско, Цапраг, Крушчица); стратишта (Дракулић, Пребиловци, Гаравице, Стари Брод на Дрини), Диана Будисављевић; четнички (равногорски) покрет; Драгољуб Дража Михаиловић; партизански покрет; Јосип Броз Тито; грађански рат; Милан Недић; Козара; Неретва; Сутјеска; АВНОЈ; ЗАВНОБиХ; Светосавски конгрес; британска политика компромиса; савезничко бомбардовање југословенских градова; Споразум Тито-Шубашић; улазак Црвене армије у Југославију; ослобођење Београда; Сремски фронт; завршне борбе за ослобођење Југославије; ликвидирање „непријатеља револуције“; Бранко Ћопић; Скендер Куленовић; Иван Горан Ковачић</p>	<p>- Увод у националну географију  - Општа географска обиљежја југоисточне Европе;  - Географске одлике БиХ и РС</p>
<p><b>Тема 7: Свијет после Другог свјетског рата (8)</b></p>		
<p><b>Ученик може да:</b>  - наведе главне циљеве ОУН;  - дефинише кључне појмове</p>	<p>- Од ратног савезништва до Хладног рата  - Деколонизација и Трећи</p>	<p>Српски језик:  - Савремена књижевност (Семјуел Бекет, Албер Ками,</p>

<p>(Запад, Исток, суперсиле; Хладни рат, деколонизација, неоколонијализам, потрошачко друштво, апартхејд, глобализација);</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- наброји чланице НАТО пакта и чланице Варшавског уговора;</li> <li>- покаже на карти просторе регионалних ратова и криза;</li> <li>- објасни узроке слома социјализма у Европи;</li> <li>- објасни улогу и значај Европске уније;</li> <li>- издвоји, на основу уџбеника, основна обиљежја свијета у посљедњој деценији XX и првој деценији XXI вијека;</li> <li>- наведе посљедице примјене великих достигнућа у областима науке и технике;</li> <li>- опише својим ријечима феномен масовне културе;</li> <li>- препозна промјене у свакодневном животу;</li> <li>- повеже пораст животног стандарда са промјенама у свакодневном животу;</li> <li>- упореди свакодневни живот на Западу, Истоку и Трећем свијету у вријеме Хладног рата.</li> </ul>	<p>свијет.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Хладни рат</li> <li>- Слом социјализма у Европи.</li> </ul> <p>Свијет на крају XX и почетку XXI вијека</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Привредни, друштвени, научни, технолошки и културни развој. Промјене у свакодневном животу</li> </ul> <p>ПОЈМОВИ: мировни уговори; Уједињене нације; подјела Њемачке; „гвоздена завјеса“; Маршалов план; НАТО пакт; Варшавски уговор; Хладни рат; трка у наоружавању; регионални ратови и кризе (Берлинска криза, Корејски рат, Кубанска криза, Вијетнамски рат, блискоисточне и средњоисточне кризе); Мартин Лутер Кинг; кинеска револуција; Мао Цедунг; Махатма Ганди; Трећи свијет; покрет несврстаних; Нелсон Мендела; уједињење Њемачке; Михаил Горбачов; распад СССР-а, Југославије и Чехословачке; хегемонија САД; ширење Европске економске заједнице/Европске уније и НАТО пакта; брегзит; успон азијских сила (Кина, Индија, Јапан, Иран, Турска); Денг Ксјаопинг; обнова моћи Русије; Владимир Путин; тероризам; демографски раст; еколошки проблеми; масовна култура; истраживање свемира; Јуриј Гагарин; Нил Армстронг; Трећа индустријска револуција (аутоматизација и компјутеризација); медијска револуција; Елвис Присли; „Битлси“; „Ролингстонси“</p>	<p>Луис Борхес, Умберто Еко)</p> <p>Социологија:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Структура и организација друштва</li> <li>- Култура и друштво</li> <li>- Промјене и развој друштва</li> </ul> <p>Филозофија:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Савремена филозофија</li> </ul> <p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Основне политичкогеографске карактеристике савременог свијета</li> <li>- Основне економско-географске одлике свјетске привреде</li> <li>- Политичко-географске, демографске и економско-географске одлике појединих дијелова свијета</li> </ul> <p>Биологија:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Екологија и заштита животне средине</li> <li>- Основи молекуларне биологије</li> <li>- Генетика</li> </ul> <p>Физика:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Индуковано зрачење.</li> </ul> <p>Ласери</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Физика атомског језгра</li> </ul> <p>Хемија:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Биотехнологија и њене могућности</li> <li>- Хемијски загађивачи животне средине</li> </ul> <p>Рачунарство и информатика:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Основни информатички појмови</li> <li>- Интернет</li> </ul> <p>Музичка култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Умјетничка музика XX вијека</li> <li>- Примијењена музика: музика на филму, радију, телевизији и <i>YouTube</i></li> <li>- Путеви развоја блуза, цеза и популарне забавне музике код</li> </ul>
--	---	--

		<p>нас и у свијету</p> <p>Ликовна култура: Савремена умјетност (енформел, оптичка умјетност (Вазарели), тенденције у умјетности шездесетих година: поп-арт, боди-арт, минимал-арт, концептуал арт, ленд-арт, хепенинг, синтеза простора, свјетлости боје) - Народна умјетност</p>
--	--	---

### Тема 8: Социјалистичка Југославија (1945-1991) (6)

<p><b>Ученик може да:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- наведе главне одлике периода 1945-1948. у Југославији;</li> <li>- наведе узроке и посљедице сукоба Југославије са СССР-ом 1948. године;</li> <li>- опише политику обрачуна власти са идеолошким неистомишљеницима;</li> <li>- анализира југословенску политику несврстаности у контексту међународних односа у Европи и свијету;</li> <li>- повеже кризе социјалистичке Југославије са процесом њене децентрализације и дезинтеграције;</li> <li>- анализира историјску улогу Јосипа Броза Тита;</li> <li>- издвоји примјере, користећи уџеник, који репрезентују друштвену, привредну и политичку кризу у 1980-им годинама;</li> <li>- објасни посљедице индустријализације Југославије;</li> <li>- наброји правце масовних миграција становништва;</li> <li>- опише однос државе према вјерским заједницама;</li> <li>- наведе најважнија достигнућа у областима привреде, школства, здравства, науке, културе и спорта;</li> <li>- препозна промјене у свакодневном животу становника градова и села;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Учвршћивање комунистичке власти по совјетском моделу (1945-1948)</li> <li>- Вријеме преображаја (1948-1974)</li> <li>- Вријеме кризе (1974-1991)</li> <li>- Привредни, друштвени и културни развој</li> </ul> <p>ПОЈМОВИ: „братство и јединство“; проглашење ФНРЈ; радне акције; аграрна реформа; колонизација; национализација; принудни откуп пољопривредних производа; устав из 1946. године; Информбиро; Голи оток; војна и економска помоћ Запада; социјалистичко самоуправљање; Савез комуниста Југославије; Милован Ђилас; помирење са Истоком; политика несврстаности; устав из 1963. године; Александар Ранковић; Едвард Кардељ; нове нације (Црногорци, Македонци и Муслимани); демонстрације на Космету 1968. године; Маспок; уставни амандмани и устав из 1974. године; култ Јосипа Броза Тита; побуна на Космету 1981. године; реинтеграција Србије; Слободан Милошевић; „догађања народа“; распад Савеза комуниста Југославије; обнова парламентарне демократије; Први петогодишњи план;</p>	<p>Српски језик</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Савремена књижевност (Избор из савремене српске књижевности: Иво Андрић, Меша Селимовић, Бранко Ћопић, Добрица Ћосић, Душан Ковачевић, Борислав Пекић, Матија Бећковић, Стеван Раичковић, Бранко Миљковић, Љубомир Симовић, Васко Попа, Данило Киш, Десанка Максимовић, Бранимир Шћепановић, Миодраг Булатовић, Рајко Петров Ного, Ђорђо Сладоје и др. Избор књижевних критика и есеја)</li> </ul> <p>Социологија:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Структура и организација друштва</li> <li>- Култура и друштво</li> <li>- Промјене и развој друштва</li> </ul> <p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Увод у националну географију (Геополитички аспекти југославенске државности и српски етнички простор у периоду 1918 – 1991. године; Дезинтеграциони процеси и настанак нових држава на географском простору бивше СФР Југославије)</li> </ul> <p>Музичка култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Умјетничка музика XX вијека (Музичко стваралаштво у БиХ послје</li> </ul>
--	---	---

<p>- препозна примјере наслеђа социјалистичког периода у завичају.</p>	<p>индустријализација земље; масовне миграције; привредне реформе; гастарбајтери; студентске демонстрације; Иво Андрић; Меша Селимовић; Бранко Ћопић; Добрица Ћосић; партизански филм; масовна култура и спорт; олимпијада у Сарајеву; Александар Николић; „Бијело дугме“</p>	<p>Другог свјетског рата (Владо Милошевић, Цвјетко Рихтман, Војин Комадина...); Развој музике у Србији у XX вијеку)  - Путеви развоја блуза, цеза и популарне забавне музике код нас и у свијету  - Примијењена музика: музика на филму, радију, телевизији и <i>YouTube</i></p>
--	---	--

**Тема 9: Република Српска, Босна и Херцеговина и простор бивше Југославије на крају XX и почетку XXI вијека (7)**

<p><b>Ученик може да:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- наведе унутрашње и спољне узроке пропасти Југославије;</li> <li>- наведе основне чињенице о пропасти Југославије;</li> <li>- критички процијени, користећи уџбеник, представе о Србима у иностраном јавном мњењу у вријеме ратова за југословенско наслеђе;</li> <li>- издвоји главне фазе у развоју Србије и Црне Горе на крају XX и почетку XXI вијека;</li> <li>- објасни узроке и последице агресије НАТО пакта на СР Југославију 1999. године;</li> <li>- постави хипотезе за оцјену политике Слободана Милошевића;</li> <li>- наведе узроке и последице грађанског рата у БиХ;</li> <li>- издвоји главне фазе у развоју Републике Српске и дејтонске Босне и Херцеговине;</li> <li>- препозна циљеве три националне политике у БиХ;</li> <li>- анализира промјене броја и положаја Срба изван Србије и Српске после 1991. године;</li> <li>- упореди по сличностима и разликама свакодневни живот почетком XXI вијека са свакодневним животом у доба социјализма;</li> <li>- прикупи податке о најважнијим збивањима завичајне историје у вријеме Републике Српске.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Пропаст Југославије. Ратови за југословенско наслеђе</li> <li>- Србија и Црна Гора на крају XX и почетку XXI вијека</li> <li>- Грађански рат у Босни и Херцеговини (1992-1995). Стварање Републике Српске</li> <li>- Република Српска у дејтонској Босни и Херцеговини</li> </ul> <p>ПОЈМОВИ: распад и(ли) разбијање Југославије; интернационализација југословенске кризе; Република Српска Крајина (1991-1995); Јован Рашковић; Милан Тепић; Фрањо Туђман; операција „Олуја“; „етничко чишћење“; изолација СРЈ, РС и РСК; Савезна Република Југославија (1992-2003); Добрица Ћосић; буна Албанаца на Космету; агресија НАТО пакта на СРЈ; пад Слободана Милошевића; Војислав Коштуница; Зоран Ђинђић; Државна Заједница Србије и Црне Горе (2003-2006); осамостаљење Црне Горе; Мило Ђукановић; проглашење независности Косова; патријарх Павле; Емир Кустурица; Новак Ђоковић; Александар Саша Ђорђевић; грађански рат у БиХ; Алија Изетбеговић; Радован Караџић; Ратко Младић; Дејтонски споразум; политика централизације БиХ; страни</p>	<p>Социологија:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Структура и организација друштва</li> <li>- Култура и друштво</li> <li>- Промјене и развој друштва</li> </ul> <p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Увод у националну географију</li> <li>- БиХ у Дејтонском споразуму</li> <li>- Географске одлике и проблеми развоја сусједних земаља</li> <li>- Могућности развоја на простору бивше СФРЈ</li> </ul> <p>Музичка култура:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Музика у друштву (химна Босне и Херцеговине и химна Републике Српске)</li> <li>- Путеви развоја блуза, цеза и популарне забавне музике код нас и у свијету</li> <li>- Примијењена музика: музика на филму, радију, телевизији и <i>YouTube</i></li> <li>- Музички аматеризам (Музички завичај)</li> </ul> <p>Демократија и људска права:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Темелји уставне демократије</li> <li>- Заштита људских права</li> <li>- Како власти у БиХ штите људска права?</li> <li>- Сви смо различити – сви смо исти</li> <li>- Цивилно друштво – иста права различити интереси</li> <li>- Ми требамо свијет – свијет треба нас</li> </ul>
---	---	---

	интервенционизам; судски процеси у Хагу; приватизација; депопулација	- Привреда земаља у транзицији
--	--	--------------------------------

### **ДИДАКТИЧКА УПУТСТВА И ПРЕПОРУКЕ:**

Изучавање наставних садржаја историје предвиђених за четврти разред гимназије нужно је усмјерити тако да ученик истовремено буде и објекат и субјекат васпитно-образовног процеса, како би се на тај начин оспособио за самосталан рад и даље самообразовање. Избором и синхронизованом примјеном одговарајућих облика рада (фронтални рад, групни рад, рад у пару и индивидуални рад), метода (метода усменог излагања, метода рада са изворним, књижевним и научним текстовима, метода писаних радова, илустративно-демонстративна метода, екскурзије и посјете), средстава (учбеник, историјске и географске карте, фотографије, цртежи, слике, филмови, графофолије и др.) треба тежити да ученик заиста буде у самом центру васпитно-образовног процеса. Комбинацијом наведених наставних облика и метода рада, као и коришћењем расположивих наставних средстава, ученик ће стећи знања, вјештине, навике и искуства, која ће подстаћи његове мисаоне и радне потенцијале у циљу ефикаснијег развоја његове личности не као репродуктивне, већ као продуктивне и стваралачке. Препоручује се да историјске карте, текстови, аудио-визуелни материјали, илустрације и графички прикази буду саставни дио све три фазе наставног процеса – учења и подучавања, понављања и утврђивања, те провјеравања знања и оцјењивања.

Посебну пажњу треба посветити рационалном и ефикасном коришћењу информационо-комуникационих технологија (употреба интернета, прављење Power point презентација, коришћење разноврсних дигиталних аудио-визуелних материјала). Нове технологије се могу ваљано искористити и при изради и презентовању ученичких реферата и семинарских радова. Ове врсте радова развијају ученичке способности усменог, писменог и илустративног изражавања историјских садржаја.

У реализацији наставног програма важно је истаћи кључне процесе, тачке преокрета и цивилизацијске тековине, које су судбоносно утицале на развој људског друштва, и онда нагласити начин и мјеру у којој су ти процеси, покрети и тековине утицали на регионалну, националну и локалну историју.

Потребно је подстицати развој критичког и стваралачког мишљења код ученика кроз разликовање чињеница од претпоставки и стереотипа, података од њихове интерпретације, битног од небитног, стварног од прокламованог.

Важно је, посебно у обради контроверзних догађаја и појава, примјењивати принцип мултиперспективности, тј. сагледавати их из угла свих учесника.

Ученике треба упућивати да путем анализе, поређења и уопштавања и сами долазе до историјских сазнања. Битна претпоставка за такво усвајање знања је извођење наставе која је уско повезана са критичким радом на историјским изворима. У том контексту, поред класичних, традиционалних и устаљених облика и метода рада, наставницима се препоручује да, у духу активног учења, примјењују и интерактивне облике и методе рада, којима ученици заједнички раде на рјешавању неког проблема.

За савремени приступ настави историје од посебног значаја су историјске екскурзије, теренски рад, обиласци музеја, архива, библиотека, и то како за стицање нових информација тако и за развијање правилног односа према вредновању и чувању културног наслеђа.

Пожељно је да наставници овај програм допуне садржајима из завичајне историје. Тиме се код ученика постиже конкретнија представа прошлости на темељу историјског и културног наслеђа њиховог краја (споменици знаменитим личностима, старе грађевине, археолошка налазишта, музејске збирке, архивски фондови и збирке, предања, фотографије, писани и други извори у приватном власништву и др.).

Неопходно је тежити корелацији са сродним наставним предметима јер фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина. При том, треба имати у виду интегративну функцију историје у образовном систему која повезује знања о географским, биолошким, социолошким, економским и духовним условима живота човјека кроз простор и вријеме.

Упражњавањем активне наставе, гдје ће ученици провјеравати и вјежбати своје знање и вјештине (по датим критеријима) и поредити их са резултатима датих задатака, биће више подстицајног одушевљења, а мање оптерећености страхом од оцјене. У вредновању ђачких постигнућа наставници су обавезни да примјењују важећи Правилник о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи. Потребно је планирати часове за писмену провјеру знања и задацима објективног типа, као и часове за систематизацију градива на крају наставне године.

Настава историје треба да допринесе складном развијању психомоторних, афективних и комуникативних способности ученика, да код њих подстиче слободу и креативност идеја, као и да развија њихове културне, естетске и интелектуалне вриједности и способности.